

Walewyc-mavo

Dyslexieprotocol

November 2016

Dyslexieprotocol¹

Het protocol bevat afspraken m.b.t leerlingen met dyslexie en is een onderdeel van het zorgplan.

Doelgroep

De beschreven compenserende en dispenserende maatregelen zijn van toepassing voor leerlingen met een officiële dyslexieverklaring² en gelden voor alle vakken.

Doel

- Hoofddoel:
Deze maatregelen zijn bedoeld om de problemen te verminderen die leerlingen met dyslexie ondervinden, waarbij leerlingen steeds zelfstandiger leren worden om te komen tot de voor hen bestemde exameneisen.

- Subdoel:
 - Het leerproces optimaliseren.
 - Leerlingen voldoende strategieën aanbieden zodat zij met hun cognitieve vaardigheden een passende schoolloopbaan kunnen volgen en afsluiten.
 - Leerlingen gemotiveerd houden.

Ondersteunende maatregelen

Om gebruik te kunnen maken van extra faciliteiten, is het noodzakelijk dat de school een officiële dyslexieverklaring ontvangt met het onderliggende onderzoeksrapport. In overleg met de zorgcoördinator kunnen er dan compenserende en dispenserende maatregelen worden getroffen zoals extra tijd, inzet software (www.dedicon.nl), gebruik laptop.

De Walewyc-mavo gebruikt het voorleesprogramma Claroread. Dit wordt ingezet voor de proefwerken in de proefwerkweek en de Schoolexamens (SE). Wij oriënteren ons nog op een verdere uitbreiding van het gebruik.

De school biedt de mogelijkheid om een pre-screening af te nemen zodat duidelijk wordt of er sprake en/of vermoedens zijn van dyslexie.

Voor een officieel onderzoek en remediëring verwijzen we de ouder(s)/verzorger(s) en leerling door naar externen, buiten de school.

Onderbouw, leerjaar 1 en 2

Compenserende en dispenserende maatregelen:

- Verlenging
 - Conform de afspraken heeft een leerling met een dyslexieverklaring recht op een extra tijd (20% van de gestelde tijd). Dit betekent dat de tijdverlenging 8 minuten is bij een proefwerk van 40 minuten. De toetsen in leerjaar 1 en 2 zijn erop gericht dat alle leerlingen binnen een lesuur de toets afmaken (toets is gericht op 40 minuten).
 -

¹ In het "Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs", hoofdstuk 11 wet- en regelgeving wordt het wettelijk kader beschreven.

² Een officiële dyslexieverklaring moet afgegeven zijn door een GZ-psycholoog en de begeleidingsadviezen mogen niet ouder zijn dan 2 jaar.

- Afspraken voor de beoordeling van schriftelijk werk
 - Voor de beoordeling van schriftelijk werk wordt rekening gehouden met leerlingen met dyslexie. (zie bijlage 1).
- ICT- ondersteuning
 - ICT ondersteuning is mogelijk wanneer deze specifiek zijn benoemd in het onderzoeksverslag.
 - Na overleg met ouder(s)/verzorger(s), leerling en zorgcoördinator wordt vastgesteld of het werken met de laptop meerwaarde heeft.
- Gebruik grammaticakaart (zie bijlage 2)
 - Een grammaticakaart is bestemd voor die leerlingen die moeite hebben met het gebruik van de grammaticaregels. De talensecties van Walewyc-mavo leveren de kaarten aan. Leerlingen mogen de kaarten gebruiken tijdens de oefenfase maar niet tijdens proefwerken.
- Vrijstelling
 - In leerjaar 2 VMBO is Frans of Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is geen ontheffing nodig; dit moet expliciet beschreven zijn in de begeleidingsadviezen en in de dyslexieverklaring. De leerling moet in plaats van de taal een vervangende opdracht vervullen met een normatieve studiebelasting van 440 uren.
Vrijstelling voor Frans **én** Duits is niet mogelijk
- Screening leerjaar 1 en 2
 - In alle eerste en tweedejaars leerjaren worden op enkele momenten in het schooljaar signaleringstoetsen afgenomen (Diataal). Op grond van de resultaten van deze onderzoeken worden leerlingen geadviseerd extra begeleiding te volgen.
 - Als ouder(s)/verzorger(s) en leerling vermoeden dat er sprake is van dyslexie dan wordt er in overleg met de zorgcoördinator, de mentor en de betrokken docenten, nader onderzoek gedaan binnen school en besproken of een pre-screening wenselijk is. Voor de officiële verklaring verwijzen wij de ouder(s)/verzorger(s) door naar externen, buiten de school.
- Schoolafspraken
 - Voor de vakdocenten van de Walewyc-mavo zijn speciale schoolafspraken gemaakt (zie bijlage 3).

Bovenbouw, leerjaar 3 en 4

- Verlenging
 - Conform de afspraken heeft een leerling met een dyslexieverklaring recht op extra tijd (20% van de gestelde tijd). Dit betekent dat de tijdverlenging 8 minuten is bij een proefwerk van 40 minuten. De toetsen zijn erop gericht dat alle leerlingen binnen een lesuur de toets afmaken (toets is gericht op 40 minuten).

- Afspraken voor beoordeling schriftelijk werk
 - In het derde leerjaar starten we met dezelfde normering zoals deze beschreven staat in het Examenbesluit SE (PTA) en CE.³
- ICT-ondersteuning
 - ICT ondersteuning is mogelijk wanneer deze specifiek zijn benoemd in het onderzoeksverslag.
 - Na overleg met ouder(s)/verzorger(s), leerling en zorgcoördinator wordt vastgesteld of het werken met de laptop meerwaarde heeft.
- Gebruik grammaticakaarten
 - Grammaticakaarten mogen niet gebruikt worden. Dit is conform de afspraken in het Examenbesluit SE (PTA) en CE⁴.
- Vrijstelling
 - In de bovenbouw van het VMBO zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen of vrijstellingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is waardoor het probleem vaak omzeild kan worden door een vak niet te kiezen. Bij de keuze dient wel rekening gehouden te worden met de doorstroom naar MBO en/of HAVO.

Examens (SE (PTA) en CE)

- Verlenging
 - De maximale verlenging is 30 minuten bij een toets van 2 uur.
- Afspraken voor beoordeling schriftelijk werk
 - De afspraken zijn conform het Examenbesluit SE (PTA) en CE.
- ICT-ondersteuning
 - ICT ondersteuning is mogelijk wanneer deze specifiek zijn benoemd in het onderzoeksverslag.
 - Na overleg met ouder(s)/verzorger(s), leerling en zorgcoördinator wordt vastgesteld of het werken met de laptop meerwaarde heeft.
 - Ook het gebruik van auditieve ondersteuning wordt met leerling en ouder(s)/verzorger(s) besproken.
- Gebruik regelkaarten
 - Digitale woordenboeken, spelling- en grammaticakaarten zijn niet toegestaan; conform de afspraken in het Examenbesluit SE (PTA) en CE.
- Vrijstelling
 - Er mogen geen ontheffingen of vrijstellingen gegeven worden.
- Inspectie
 - Alle aanpassingen, inclusief tijdverlenging, moeten gemeld worden bij de inspectie.

³ Conform het besluit wordt alleen tijdverlenging toegestaan, maar zijn er geen aparte normeringen of wijze van afname van toetsen meer mogelijk.

⁴ Conform het besluit wordt alleen tijdverlenging toegestaan, maar zijn er geen aparte normeringen of wijze van afname van toetsen meer mogelijk.

Bijlage 1

Beoordeling schriftelijk werk in leerjaar 1 en 2 bij Nederlands en de moderne vreemde talen:

Bij getoetste spellingsonderdelen worden alleen fouten in het toepassen van de geleerde regels aangerekend. Andere spelfouten worden bij dyslectische leerlingen in leerjaar 1 en 2 niet aangerekend

Bijlage 2

AFK	Algemeen	Eventuele tip / voorbeeld
WW	Werkwoord – doe-woord, kun je veranderen	
LW	Lidwoord – staat vóór een ZN	
ZN	Zelfstandig naamwoord – mensen, dieren, dingen, planten, namen, begrippen	
BN	Bijvoeglijk naamwoord – zegt iets over ZN	
VZ	Voorzetsel – kast- of vakantiewoordjes	
PSV	Persoonlijk voornaamwoord – geeft persoon aan	
BZN	Bezittelijk voornaamwoord – geeft bezit aan	
BW	Bijwoord – zegt iets over BN, BW of WW	

WG	Werkwoordelijk gezegde – PV + alle andere WW	
NG	Naamwoordelijk gezegde – na een koppelwerkwoord	
O	Onderwerp – Wie/Wat + WG?	
LV	Lijdend voorwerp – Wie/Wat + WG+O?	
MV	Meewerkend voorwerp – Aan/Voor wie+WG+O+LV?	
BWB	Bijwoordelijke bepaling – alle resten	

PV	Persoonsvorm – hoort bij de persoon, vind je door de tijd te veranderen	
INF	Infinitief – hele WW	
VD	Voltooid deelwoord – na PV 'hebben' 'zijn' 'worden'	
ZWW	Zelfstandig werkwoord – kan alleen staan	
HWW	Hulpwerkwoord – helpt een ander WW	

Bijlage 3 (voor docenten)

Algemeen

- Maak duidelijk aan klasgenoten dat het gebruik van extra faciliteiten geen voorrecht is maar noodzaak.
- Overhoor indien mogelijk, mondeling en bespreek de toets na.
- Bied toetsen duidelijk en goed leesbaar aan, dus geen vergrotingen (wettelijk vastgesteld lettertype Arial.12).
- Geef extra tijd (20% van de normaal gestelde tijd).
- Bespreek de aanpak van het huiswerk.
- Heb positieve verwachtingen; benadruk waar de leerling goed in is en stel reële eisen aan het werk en werkhouding.
- Zorg voor succeservaringen en bespreek waar het succes aan te danken is.
- Geef positieve feedback, zodat de leerling gemotiveerd blijft.
- Laat de leerling een D boven de toetsen schrijven zodat de docent weet dat hij/zij dyslectisch is.

Lezen

- Geef geen onvoorbereide leesbeurt.
- Adviseer gesproken lesboeken en methodes (www.dedicon.nl).
- Bied leesmateriaal aan in lettertype Arial. 12

Nederlands en de moderne vreemde talen

- Bied grammaticakaart aan.
- Probeer geen 2 taalproefwerken op één dag te plannen.
- Bied voor de leerlingen van klas 1 en 2 bij een schriftelijke overhoring, indien nodig, een mondelinge herkansing aan.
- Geef voor een dictee nooit lager dan een 3

Overige vakken

- Beoordeel de leerling op zijn vakinhoudelijke kennis en niet op spelling.

Contact tussen mentor, leerling, ouder(s)/ verzorger(s)

- Geef duidelijk aan wat de leerling en de ouder(s)/verzorger(s) van school mogen verwachten.
- Houd regelmatig contact.

Walewyc-mavo

Dyscalculieprotocol

November 2016

Dyscalculieprotocol

Het protocol bevat afspraken m.b.t leerlingen met dyscalculie en is een onderdeel van het zorgplan.

Doelgroep

De beschreven compenserende en dispenserende maatregelen zijn van toepassing voor leerlingen met een officiële dyscalculieverklaring⁵ en gelden voor de vakken met veel rekenwerk.

Doel

- Hoofddoel:
Deze maatregelen zijn bedoeld om de problemen te verminderen die leerlingen met dyscalculie ondervinden, waarbij leerlingen steeds zelfstandiger leren worden om te komen tot de voor hen bestemde exameneisen en het behalen van de rekentoets.

- Subdoel:
 - Het leerproces optimaliseren.
 - Leerlingen uniforme afspraken aanbieden wat betreft de aanpak van de verschillende rekenproblemen.
 - Leerlingen gemotiveerd houden.

Ondersteunende maatregelen

Om gebruik te kunnen maken van extra faciliteiten, is het noodzakelijk dat de school een officiële dyscalculieverklaring ontvangt met het onderliggende onderzoeksrapport

Na overleg met de zorgcoördinator kunnen er compenserende en dispenserende maatregelen getroffen worden zoals inzet rekenmachine en extra tijd.

Onderbouw, leerjaar 1 en 2

Compenserende en dispenserende maatregelen:

- Verlenging
 - Conform de afspraken heeft een leerling met een dyscalculieverklaring recht op extra tijd (20% van de gestelde tijd) voor de vakken met veel rekenwerk en de rekentoets. Dit betekent dat de tijdverlenging 8 minuten is bij een proefwerk van 40 minuten. De toetsen in leerjaar 1 en 2 zijn erop gericht dat alle leerlingen binnen een lesuur de toets afmaken (toets is gericht op 40 minuten).
- Ondersteuning
 - De leerling met dyscalculie mag een rekenmachine gebruiken. Bij de rekentoets is de rekenmachine toegestaan bij de daarvoor aangewezen opgaven. Geadviseerd wordt een **Casio FX 82EX**.
- Screening leerjaar 1 en 2
 - In alle eerste en tweedejaars klassen worden op enkele momenten in het schooljaar signaleringstoetsen vanuit afgenomen op het gebied van

1 Een officiële dyscalculieverklaring moet afgegeven zijn door een GZ-psycholoog en de begeleidingsadviezen mogen niet ouder zijn dan 2 jaar.

rekenen. Op grond van de resultaten van deze onderzoeken worden leerlingen een passend programma aangeboden.

- Als ouder(s)/verzorger(s) en leerling vermoeden dat er sprake is van dyscalculie dan wordt er in overleg met de zorgcoördinator, de mentor en de betrokken docenten nader onderzoek gedaan binnen school en besproken of een pre-screening wenselijk is. Voor de officiële verklaring verwijzen wij de ouder(s)/verzorger(s) door naar externen, buiten de school.
- Vanaf leerjaar 1 worden er ter voorbereiding op het rekenexamen, gedurende 1 lesuur per week, rekenlessen aangeboden. De leerlingen gaan in het 1^e leerjaar naar niveau 1F en in het 2^e leerjaar richting niveau 2F. Het rekenniveau 2F wordt beschouwd als het niveau wat alle Mavoleerlingen moeten beheersen op het gebied van rekenen om maatschappelijk goed te kunnen functioneren. Indien nodig wordt er via de computer extra oefenmateriaal aangeboden.
- Schoolafspraken
 - Voor de vakdocenten van de Walewyc-mavo zijn speciale schoolafspraken gemaakt (zie bijlage 1).

Bovenbouw, leerjaar 3 en 4

- Verlenging
 - Conform de afspraken heeft een leerling met een dyscalculieverklaring recht op extra tijd (20% van de gestelde tijd) voor de vakken met veel rekenwerk en de rekentoets. Dit betekent dat de tijdverlenging 8 minuten is bij een proefwerk van 40 minuten. De toetsen zijn erop gericht dat alle leerlingen binnen een lesuur de toets afmaken (toets is gericht op 40 minuten).
- Afspraken voor beoordeling schriftelijk werk
 - De afspraken conform het Examenbesluit SE (PTA) en CE.
- Ondersteuning
 - De leerling met dyscalculie mag een rekenmachine gebruiken. Bij de rekentoets is de rekenmachine toegestaan bij de daarvoor aangewezen opgaven. Geadviseerd wordt een **Casio FX 82EX**.
- Afname rekentoets
 - Ook in leerjaar 3 worden er ter voorbereiding op de rekenexamens, gedurende 1 lesuur in de week, rekenlessen aangeboden. Tevens kunnen de leerlingen zich ook thuis voorbereiden op het rekenexamen. In leerjaar 3 gaan alle leerlingen naar rekenniveau 2F, het niveau dat wordt beschouwd als het niveau wat alle mavoleerlingen moeten beheersen op het gebied van rekenen om maatschappelijk goed te kunnen functioneren.
 - De leerlingen van leerjaar 3 zijn verplicht deel te nemen aan de Cito-rekentoets. Deze toets is een volwaardig rekenexamen. Scoort de leerling een cijfer lager dan een 5, dan moet de leerling verplicht de toets in het 4^e leerjaar herkansen. De leerling krijgt in het 4^e jaar nog 3 kansen om een cijfer 5 of hoger voor de rekentoets te halen.

Examens (SE en CE)

- Verlenging
 - De leerling met een dyscalculieverklaring heeft recht op een maximale verlenging van 30 minuten bij een toets van 2 uur met enig rekenwerk.
- Afspraken voor beoordeling schriftelijk werk.
 - De afspraken zoals beschreven in het Examenbesluit SE (PTA) en CE.
- Ondersteuning
 - De ondersteuning zoals beschreven in het Examenbesluit SE (PTA) en CE.
- Inspectie
 - Alle aanpassingen, inclusief tijdverlenging, moeten gemeld worden bij de inspectie.

Bijlage 1

Algemeen

- Bied veel extra oefening en herhaling aan.
- Heb aandacht voor emotionele ondersteuning; de leerling moet (weer) vertrouwen krijgen in eigen kunnen.
- Bied een eenduidige instructie aan.
- De leerling vooraf aan de klassikale instructie, materiaal geven zodat ze lesstof kunnen voorbereiden (pre-teaching). Dit werkt positief voor de leerling.
- Bied hulpmiddelen aan zoals rekenmachine en oplossingskaarten.
- Geef positieve feedback; benadruk waar de leerling goed in is en stel reële eisen aan werk en werkhouding.
- Geef extra tijd (20% van de normaal gestelde tijd) bij toetsen met veel rekenwerk.
- Zorg voor succeservaringen, zodat de leerlinge gemotiveerd blijft.
- Bespreek de aanpak van het huiswerk.
- Overhoor (indien mogelijk) mondeling en bespreek toetsen na.
- Laat de leerling een DS boven de toetsen schrijven zodat de docent weet dat hij/zij dyscalculie heeft.

Contact tussen mentor, leerling, ouder(s)/ verzorger(s)

- Geef duidelijk aan wat de leerling en de ouder(s)/verzorger(s) van school mogen verwachten.
- Houd regelmatig contact.